Glien proti Německu, rozsudek ze dne 28. 11. 2013

Stěžovatel: Glien

Žalovaný stát: Německo

Číslo stížnosti: 7345/12

Datum: 28.11.2013

Článek Úmluvy: čl. 5 odst. 1
čl. 7 odst. 1

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: preventivní detence osoby duševně nemocné, přezkum zákonnosti zbavení svobody, retroaktivní uložení trestu, spravedlivý proces

Český právní řád: čl. 40 odst. 6, čl. 36, čl. 8 Listiny základních práv a svobod
§ 26, § 27, § 96, § 97, § 100, § 123 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Významnost: 2

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel byl 17. prosince 1997 Krajským soudem v Hanau odsouzen za sexuální zneužívání dětí mezi červencem 1986 a prosincem 1996 ke čtyřem letům odnětí svobody. Podle znaleckého psychiatrického posudku byl stěžovatel diagnostikován nepatologickou sexuální deviací s pedofilními a masochistickými prvky, znalec nicméně potvrdil, že jednal za plné trestní odpovědnosti. S ohledem na sklon stěžovatele k opětovnému spáchání obdobných trestných činů krajský soud současně nařídil jeho detenci podle čl. 66 odst. 2 trestního zákoníku. Po uplynutí čtyřletého trestu odnětí svobody byl stěžovatel 27. října 2001 umístěn do preventivní detence, vykonávané zpočátku ve věznici Werl a od 19. ledna 2004 v separátním křídle pro osoby v preventivním držení věznice Diez.

Krajský soud v Koblenz opakovaně nařídil pokračování preventivní detence stěžovatele (16. září 2011, 26. dubna 2012 a 25. ledna 2013). V prvém případě Krajský soud shledal, že ačkoliv by stěžovatel byl k 26. říjnu 2011 v detenci po dobu deseti let, což v době jeho odsouzení představovalo maximální dobu detence dle tehdy účinného trestního zákona, došlo v jeho případě ke splnění podmínek pro pokračování detence nad desetiletý limit, stanovených v rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze 4. května 2011. Protože dosavadní pokusy o léčbu byly neúspěšné a nadále přetrvávalo vysoké riziko, že stěžovatel bude páchat trestnou činnost, pokračující preventivní detence stěžovatele byla shledána přiměřenou. Dne 7. června 2013 byl stěžovatel v rámci věznice Diez přemístěn do nové budovy s ohledem na ústavní požadavky na rozlišení podmínek preventivní detence a výkonu trestu odnětí svobody.

Německý trestní zákoník ve znění účinném do 31. ledna 1998 stanovil, že první období preventivní detence nemohlo překročit deset let, a po uplynutí této doby měla být osoba v detenci propuštěna. S

účinností od 31. ledna 1998 novelizovaný trestní zákoník stanovil, že pokud je osoba deset let v preventivní detenci soud toto opatření ukončí pouze tehdy, pokud neexistuje nebezpečí, že osoba v detenci spáchá závažné trestné činy vedoucí k značné psychické a fyzické újmě obětí. Zároveň došlo ke zrušení maximální desetileté hranice trvání prvního období preventivní detence. Doprovodná legislativa dále stanovila, že novelizovaná ustanovení trestního zákoníku se uplatní bez ohledu na časovou působnost. Spolkový ústavní soud ve svém rozhodnutí ze 4. května 2011 rozhodl, že ustanovení o zpětném nařízení preventivní detence a všechna ustanovení o uložení a trvání preventivní detence jsou v rozporu s Ústavou. U osob, jejichž preventivní detence byla zpětně prodloužena nebo nařízena, nařídil Spolkový ústavní soud přezkum, zda u nich existuje nebezpečí opětovného spáchání závažných trestných činů a zda trpí duševní poruchou ve smyslu § 1 odst. 1 nově přijatého zákona o léčbě a detenci duševně narušených násilných pachatelů. Pokud by tyto podmínky splněny nebyly, osoby měly být do 31. prosince 2011 propuštěny. Spolkový ústavní soud se v odůvodnění opřel o interpretaci článků 5 a 7 Úmluvy Soudem ve věci M proti Německu (č. 19359/04, rozsudek ze dne 17. prosince 2009) a zdůraznil ústavní požadavek rozlišení mezi preventivní detencí a výkonem trestu odnětí svobody. S odvoláním na judikaturu Soudu Spolkový ústavní soud uzavřel, že prodloužení preventivní detence nad deset let není v rozporu s ústavními požadavky (krom jiného) tehdy, pokud jsou splněny podmínky článku 5 odst. 1 Úmluvy (detence duševně nemocné osoby musí být vykonávána v nemocničním, klinickém nebo jiném vhodném zařízení).

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

1. K tvrzenému porušení článku 5 odst. 1 Úmluvy
2. Stěžovatel namítal, že jeho nepřiměřeně dlouhá preventivní detence a zejména pokračování detence nad dobu deseti let, které představovaly podle předpisů účinných v době spáchání trestných činů a jeho odsouzení maximální dobu trvání detence, je v rozporu s článkem 5 odst. 1 Úmluvy.
3. Hodnocení soudu

(a) Obecné zásady

71.– 72. Soud připomíná, že článek 5 odst. 1 písm. a) až f) Úmluvy obsahuje vyčerpávající seznam dovolených důvodů zbavení svobody a žádné zbavení svobody, které nespadá pod jeden z těchto důvodů, nemůže být zákonné (viz mimo jiné Guzzardi proti Itálii, č. 7367/76, rozsudek ze dne 6. listopadu 1980, § 96; Witold Litwa proti Polsku, č. 26629/95, rozsudek ze dne 4. dubna 2000, § 49; Saadi proti Spojenému království, č. 13229/03, rozsudek velkého senátu ze dne 29. ledna 2008, § 43; Del Rio Prada proti Španělsku, č. 42750/09, rozsudek velkého senátu ze dne 21. října 2013, § 123). Pouze úzký výklad vyčerpávajícího seznamu dovolených důvodů zbavení svobody je v souladu s cílem článku 5, kterým je především zajistit, aby nikdo nebyl svévolně zbaven své svobody (viz Winterwerp proti Nizozemí, č. 6301/71, rozsudek ze dne 24. října 1979, § 37; Guzzardi proti Itálii, cit. výše, § 98; Shimovolos proti Rusku, č. 30194/09, rozsudek ze dne 21. června 2011, § 51). Soud dále připomíná, že pojmu „osoba duševně nemocná“ v článku 5 odst. 1 písm. e) nelze přiřadit přesnou defi nici, protože význam tohoto pojmu se neustále vyvíjí společně s vývojem v oblasti psychiatrie (viz Winterwerp proti Nizozemí, cit. výše, § 37; Rakevich proti Rusku, č. 58973/00, rozsudek ze dne 28. října 2003, § 26). Jednotlivec nemůže být považován za „duševně nemocného“ a zbaven svobody, pokud nejsou splněny tři minimální podmínky: zaprvé, musí být spolehlivě prokázáno, že daná osoba je duševně nemocná, což znamená, že existence duševní poruchy musí být prokázána před kompetentním orgánem na základě objektivního lékařského posudku; zadruhé, duševní porucha musí být takového druhu a stupně, že vyžaduje nucenou detenci; zatřetí, odůvodněnost pokračující detence závisí na trvání takové poruchy (viz Winterwerp proti Nizozemí, cit. výše, § 39; Stanev proti Bulharsku, č. 36760/06, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2012, § 145).

73. – 75. Nucená detence dané osoby může být nutná z důvodu nezbytného podstoupení terapie, léčby nebo jiného klinického ošetření za účelem léčení nebo zmírnění daného stavu, ale také v případech, kdy osoba potřebuje kontrolu a dohled z důvodu, aby nezranila sebe nebo ostatní (viz Witold Litwa proti Polsku, cit. výše, § 60; Hutchinson Reid proti Spojenému království, č. 50272/99, rozsudek ze dne 20. února 2003, § 52). Při rozhodování, zda by měl jednotlivec být v detenci jakožto osoba „duševně nemocná“, státní orgány disponují určitou diskrecí, zejména co se týče klinické diagnózy, protože zejména na státních orgánech závisí posouzení důkazů v konkrétním případě; úkolem Soudu je přezkoumat rozhodnutí těchto orgánů z hlediska Úmluvy (viz Winterwerp proti Nizozemí, cit. výše, § 60; X proti Spojenému království, č. 7215/75, rozsudek ze dne 5. listopadu 1981, § 43; H. L. proti Spojenému království, č. 45508/99, rozsudek ze dne 5. října 2004, § 98; Puttrus proti Německu, č. 1241/06, rozhodnutí o přípustnosti ze dne 24. března 2009; S proti Německu, č. 3300/10, rozsudek ze dne 28. června 2012, § 81). Z hlediska článku 5 odst. 1 písm. e) je rozhodujícím momentem, kdy osoba musí být spolehlivě shledána duševně nemocnou, datum přijetí opatření zbavující osobu svobody v důsledku jejího stavu (viz Luberti proti Itálii, č. 9019/80, rozsudek ze dne 23. února 1984, § 28; B proti Německu, č. 61272/09, rozsudek ze dne 19. dubna 2012, § 68). Mimoto musí existovat vztah mezi důvodem dovoleného zbavení svobody a místem a podmínkami detence. V zásadě platí, že „detence“ osoby jakožto pacienta s duševní poruchou bude „zákonná“ z pohledu článku 5 odst. 1 písm. e), pouze pokud bude vykonávána v nemocničním, klinickém nebo jiném vhodném zařízení (viz Ashingdane proti Spojenému království, č. 8225/78, rozsudek ze dne 28. května 1985, § 44; Aerts proti Belgii, č. 25357/94, rozsudek ze dne 30. července 1998, § 46; Hutchinson Reid proti Spojenému království, cit. výše, § 49; Brand proti Nizozemí, č. 49902/99, rozsudek ze dne 11. května 2004, § 62; Kallweit proti Německu, č. 17792/07, rozsudek ze dne 13. ledna 2011, § 46).

(b) Použití obecných zásad na projednávaný případ

76. – 77. Soud bude posuzovat, zda preventivní detence stěžovatele byla odůvodněná ve smyslu některého z písm. a) až f) článku 5 odst. 1. V tomto ohledu je třeba uvést, že dané řízení, pro které stěžovatel předložil Soudu svou stížnost, zahrnuje jeho preventivní držení nařízené Krajským soudem v Koblenz dne 16. září 2011 a potvrzené v odvolacím řízení. Pouze stěžovatelova preventivní detence z tohoto řízení je předmětem stížnosti. Soud nejprve posoudí, zdali preventivní detence stěžovatele byla odůvodněná podle článku 5 odst. 1 písm. e) jakožto detence osoby „duševně nemocné“, jak tvrdí vláda.

(i) Detence osoby „duševně nemocné“

78. Uvedené posouzení vyžaduje podle ustálené judikatury Soudu určení, že daná osoba je duševně nemocná, což znamená, že skutečná duševní porucha musí být prokázána před kompetentním orgánem na základě objektivního lékařského posudku.
79. Soud uvádí, že v posuzovaném řízení vnitrostátní soudy konzultovaly ohledně duševního stavu a nebezpečnosti stěžovatele externího psychiatrického znalce za účelem přezkoumání nezbytnosti pokračování jeho preventivní detence. V souladu s nově stanovenými kritérii Spolkovým ústavním soudem v jeho rozhodnutí ze 4. května 2011, Krajský soud v Koblenz a Odvolací soud v Koblenz s ohledem na závěry znalce výslovně určily, že stěžovatel trpěl duševní poruchou ve smyslu § 1 odst. 1 zákona o léčbě a detenci duševně narušených násilných pachatelů (dále „zákon o léčbě a detenci“). Uvedené ustanovení je formulováno s odkazem na článek 5 odst. 1 Úmluvy.
80. Soud poznamenává, že podle zmíněných dodatečných kritérií formulovaných Spolkovým ústavním soudem ve vztahu k pokračující preventivní detenci stěžovatele po dobu více než deseti let měly soudy zabývající se výkonem trestu zaprvé posoudit, zda bylo velmi pravděpodobné, že by stěžovatel spáchal nejzávažnější násilné nebo sexuální zločiny v případě

svého propuštění. Za druhé měly určit, zda stěžovatel trpěl duševní poruchou (viz naproti tomu situaci ve věci Kallweit, cit. výše, § 56; O. H. proti Německu, č. 4646/08, rozsudek ze dne 24. listopadu 2011, § 86; Kronfeldner proti Německu, č. 21906/09, rozsudek ze dne 19. ledna 2012, § 79). Soud proto považuje za dostačující, že před kompetentním orgánem, konkrétně před soudy zabývajícími se výkonem trestu, bylo na základě objektivního znaleckého posudku zpracovaného znalcem z oboru psychiatrie prokázáno, že stěžovatel trpěl duševní poruchou, tak, jak je definována německým právem.

81. – 82. Zbývá posoudit, zda vnitrostátní soudy zjistily, že stěžovatel byl „duševně nemocný“, tedy že trpěl skutečnou duševní poruchou ve smyslu článku 5 odst. 1 písm. e). Soud poznamenává, že vnitrostátní soudy na základě závěrů znalce dospěly k závěru, že stěžovatel byl psychopat a asociální osobnost trpící pedofi lií a sexuální deviací (…). Soud dále podotýká, že vnitrostátní soudy přisvědčily znalci, že stěžovatelův duševní stav nemůže být považován za patologický. Jeho porucha nebyla natolik závažná, aby omezila stěžovatelovu trestní odpovědnost ve smyslu čl. 20 a 21 trestního zákoníku. Zdá se, že stěžovatelův stav a jeho hodnocení vnitrostátními soudy zůstalo neměnné od jeho obvinění v roce 1997.

82. – 84. Soud znovu připomíná, že ve své judikatuře neurčil přesnou defi nici pojmu „osoba duševně nemocná“ (…). Pojem „osoba duševně nemocná“ musí být autonomně vykládán, aniž by Soud byl vázán výkladem stejných nebo obdobných pojmů ve vnitrostátních právních řádech. Soud proto konstatuje, že podmínkou pro to, aby byl stěžovatel považován za „duševně nemocného“ ve smyslu Úmluvy, nebylo to, aby se nacházel ve stavu, který by vylučoval nebo omezoval jeho trestní odpovědnost podle německého trestního práva, což byl názor sdílený vnitrostátními soudy, včetně Spolkového ústavního soudu a vlády.

83. Soud také připomíná, že přípustné důvody zbavení svobody vyjmenované v článku 5 odst. 1 musí být vykládány úzce. Duševní stav, který lze považovat za „skutečnou“ duševní poruchu ve smyslu písm. e) článku 5 odst. 1, musí být proto závažný. Určité vodítko lze v tomto ohledu nalézt v ustálené judikatuře Soudu, podle níž detence osoby jakožto duševně nemocného pacienta bude spadat pod písm. e) článku 5 odst. 1, pouze pokud bude uskutečněna v nemocnici nebo v klinickém či jiném vhodném zařízení. Uvedené znamená, že duševní porucha musí být natolik závažná, že vyžaduje léčbu v takovémto zařízení.

84. – 90. Soud v tomto ohledu poznamenává, že pojem „osoby duševně nemocné“ („aliéné“ ve francouzské verzi) v článku 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy může být více restriktivní než pojem „duševní porucha“ („psychische Störung“) v § 1 odst. 1 zákona o léčbě a detenci (…). Soud pochybuje o tom, zda stěžovatelova asociální osobnost, která dle zjištění vnitrostátních orgánů není patologického charakteru, může být sama o sobě považována za dostatečně závažnou duševní poruchu, aby ji bylo možno označit za „skutečnou“ duševní poruchu ve smyslu článku 5 odst. 1. Soud nicméně poznamenává, že vnitrostátní orgány považovaly stěžovatele za osobu s duševní poruchou ve smyslu § 1 odst. 1 zákona o léčbě a detenci, protože kromě asociální osobnosti byl dále diagnostikován se specifi ckou sexuální deviací, konkrétně (nepatologickou) pedofilií. Soud se domnívá, že není nezbytné uzavřít otázku, zda měl být stěžovatel považován za „osobu duševně nemocnou“. Pokud však přijal tvrzení vlády, podle níž s ohledem na zjištění vnitrostátních soudů stěžovatel trpěl „skutečnou“ duševní poruchou ve smyslu článku 5 odst. 1 písm. e), je nutné uvést následující úvahy.

85. Pokud bylo stanoveno, že stěžovatel trpěl „skutečnou“ duševní poruchou, Soudu postačuje (…), že porucha byla takového stupně či charakteru, který vyžadoval nucenou detenci. S ohledem na jednomyslné závěry vnitrostátních soudů existovalo vysoké riziko, že stěžovatel by se v případě propuštění dopustil v důsledku své duševní poruchy dalších trestných činů sexuálního zneužití dětí značného rozsahu (…). Vzhledem k novým kritériím přijatým Spolkovým ústavním soudem (…), stěžovatelova preventivní detence mohla být vykonávána pouze po dobu, po kterou trpěl popsanou duševní poruchou.

(ii) Zařízení vhodné pro duševně nemocného pacienta

93. – 95. Soud poznamenává, že během rozhodného období, k němuž se vztahují napadená rozhodnutí, byl stěžovatel v detenci v odděleném křídle věznice Diez pro osoby v preventivní detenci. Protože byl stěžovatel názoru, že léčbu nepotřebuje a všechny pokusy motivovat jej, aby podstoupil další léčbu, selhaly, od roku 2005 stěžovatel nepodstupoval žádnou terapii (…). S ohledem na podmínky stěžovatelovy detence ve věznici Diez v rozhodném období a zejména vzhledem ke skutečnosti, že nedošlo k žádné podstatné změně v lékařské nebo terapeutické péči poskytované stěžovatelovi jakožto osobě „duševně nemocné“, Soud není přesvědčen, že bylo stěžovatelovi poskytnuto terapeutické prostředí vhodné pro osobu v detenci jakožto duševně nemocnému pacientu.
94. Soud v této souvislosti nepřehlíží, že stěžovatel nepodstoupil ve vězení žádnou léčbu, protože pokusy motivovat jej nevedly k úspěchu. Soud nicméně s odvoláním na svou předchozí judikaturu uvádí, že stěžovatelovo chování či přístup nezbavují vnitrostátní orgány povinnosti poskytnout osobám v detenci jako duševně nemocným pacientům lékařské a terapeutické prostředí vhodné pro jejich stav (viz Kallweit, cit. výše, § 57; O. H. proti Německu, cit. výše, § 88 – 91, Kronfeldner proti Německu, cit. výše, § 81 – 84). Lze důvodně předpokládat, že takové prostředí by bylo vhodnější pro motivování těchto osob k účasti na léčbě zaměřené na změnu jejich stavu.
95. – 99. Soud poznamenává, že na základě rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ohledně preventivní detence ze dne 4. května 2011, které odkazovalo na rozsudek Soudu ve věci M. proti Německu, vnitrostátní orgány přijaly rozsáhlá opatření za účelem rozlišení mezi výkonem trestu odnětí svobody a preventivní detencí, a to ve lhůtě do 31. května 2013 stanovené Spolkovým ústavním soudem (…). V prostorách věznice Diez byly krom jiného započaty rozsáhlé stavební práce, jejichž cílem bylo uvést podmínky ubytování osob v preventivní detenci do souladu s požadavky stanovenými Spolkovým ústavním soudem (…). Soud registruje pozitivní a rozsáhlá opatření přijatá v žalovaném státě na soudní, legislativní i výkonné úrovni s ohledem na přizpůsobení výkonu preventivní detence požadavkům zejména základního práva na svobodu v blízké budoucnosti.
96. Soud dále poznamenává, že podle judikatury Spolkového ústavního soudu by stěžovatel mohl být zákonně ponechán v preventivní detenci nad rámec někdejšího desetiletého limitu během přechodného období za splnění určitých restriktivních podmínek, včetně podmínky, že stěžovatel trpěl duševní poruchou ve smyslu § 1 odst. 1 zákona o léčbě a detenci. Spolkový ústavní soud výslovně odkázal na článek 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy pro účely interpretace pojmu duševní poruchy a také na judikaturu Soudu v tom smyslu, že držení osoby jakožto duševně nemocného pacienta je zákonné ve smyslu článku 5 odst. 1 Úmluvy, pouze pokud je vykonáváno v nemocnici nebo v klinickém či jiném vhodném zařízení.
97. Soud uznává, že nutnost uzpůsobení národního práva a jeho uvedení do souladu s požadavky Úmluvy si může vyžádat přechodná období. V tomto kontextu je nutné poznamenat, jak uvedla i vláda, že Soud za určitých okolností a s ohledem na zásadu právní jistoty již v minulosti uznal, že ústavní soud může zákonodárci stanovit lhůtu k přijetí nové legislativy, s tím, že neústavní ustanovení zůstává aplikovatelné po dobu přechodného období (viz např. Walden proti Lichtenštejnsku, č. 33916/96, rozhodnutí ze dne 16. března 2000, Roshka proti Rusku, č. 63343/00, rozhodnutí ze dne 6. listopadu 2003, P. B. a J. S. proti Rakousku, č. 18984/02, rozsudek ze dne 22. července 2010, § 49; naproti tomu Grant proti Spojenému království, č. 32570/03, rozsudek ze dne 23. května 2006, § 41).
98. – 103. Soud nicméně poznamenává, že výše zmíněná judikatura se týkala pokračující aplikace diskriminačních ustanovení penzijních předpisů (ve věci Walden), pojistného práva (ve věci P. B. a J. S. proti Rakousku), či daňového práva (ve věci Roshka proti Rusku) po dobu přechodného období do přijetí nové legislativy. Pokračující aplikace těchto ustanovení mohla být s ohledem na specifi cké okolností zmíněných případů považována za přiměřenou ve smyslu článku 14 ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1 (viz Walden proti Lichtenštejnsku, cit. výše) (…), takže k porušení Úmluvy nedošlo. Soud shledává, že způsob porušení Úmluvy ve

výše zmíněných případech není srovnatelný s porušením práva na svobodu podle článku 5 odst. 1, jak je tomu v dané stížnosti (…).

99. Soud dále dodává, že není přesvědčen, že by vnitrostátní soudy neměly možnost uzpůsobit podmínky stěžovatelovy detence takovým způsobem, aby byly vhodné pro osobu „duševně nemocnou“ již v době daného řízení. Vnitrostátní soudy měly možnost nařídit přemístění stěžovatele, jehož považovaly za osobu „duševně nemocnou“, do psychiatrické léčebny podle § 67a odst. 2 ve spojení s odst. 1 trestního zákoníku, pokud by dospěly k závěru, že by bylo tímto usnadněno jeho začlenění do společnosti. Na druhou stranu, zákon o léčbě a detenci umožňoval umístění osob trpících duševní poruchou, které nemohly být déle v preventivní detenci (…), do vyhovujících ústavů. (…) Z tohoto důvodu okamžité propuštění stěžovatele nepředstavovalo jedinou alternativu k prodlužování stěžovatelovy detence v odděleném křídle věznice Diez.
100. S ohledem na výše uvedené Soud nepovažuje za nezbytné určit, zda detence byla „zákonná“ ve smyslu článku 5 odst. 1 písm. e), jak zpochybňoval stěžovatel.
101. Soud proto shledává, že preventivní detence stěžovatele ve věznici Diez nebyla odůvodněná ve smyslu článku 5 odst. 1 písm. e) jakožto detence osoby „duševně nemocné“.
102. – 108. Soud se dále domnívá, že preventivní detence stěžovatele nad rámec dřívějšího desetiletého limitu nemohla být odůvodněná podle písm. a) článku 5 odst. 1, protože se již nejednalo o detenci osoby „po odsouzení“ příslušným soudem z důvodů stanovených ve věciu M. proti Německu (cit. výše, § 97 – 101). (…). Soud se dále domnívá (…), že detence stěžovatele nemohla být odůvodněná ani podle žádného jiného písmene článku 5 odst. 1. Došlo tedy k porušení článku 5 odst. 1 Úmluvy.
103. K tvrzenému porušení článku 7 odst. 1 Úmluvy
104. Stěžovatel namítal, že jeho nepřiměřeně dlouhá preventivní detence, a zejména detence delší než deset let, představuje porušení zákazu zpětného uložení trestu podle článku 7 odst. 1 Úmluvy.
105. Hodnocení soudu

(a) Obecné zásady

118. Soud připomíná relevantní principy formulované v judikatuře k článku 7 Úmluvy, které byly shrnuty ve věci M. proti Německu (cit. výše) následujícím způsobem:

„117. Záruka zakotvená v článku 7, představující základní prvek právního státu, zastává v systému ochrany Úmluvy čelní místo, což je podtrženo faktem, že odstoupit od tohoto závazku nelze ani podle článku 15 Úmluvy v období války nebo v jiných naléhavých případech. Článek 7 by měl být vykládán a aplikován, jak vyplývá z jeho cílu a účelu, takovým způsobem, aby byla zajištěna účinná ochrana proti svévolnému stíhání, odsouzení a potrestání (viz S. W. proti Spojenému království, č. 20166/92, rozsudek ze dne 22. listopadu 1995, § 34; C. R. proti Spojenému království, č. 20190/92, rozsudek ze dne 22. listopadu 1995, § 32; Streletz, Kessler a Krenz proti Německu, č. 34044/96, 35532/97 a 44801/98, rozsudek velkého senátu ze dne 22. března 2001, § 50 …).

120. Koncept «trestu» v článku 7 je autonomní z hlediska svého rozsahu. Aby byla zajištěna účinná ochrana poskytovaná článkem 7, Soud musí mít prostor jít při posouzení nad rámec zjevných skutečností a sám posoudit, zda určité opatření ve své podstatě představuje «trest» ve smyslu tohoto ustanovení (viz Welch proti Spojenému království, č. 17440/90, rozsudek ze dne 26. února 1996, § 27; Jamil proti Francii, č. 15917/89, rozsudek ze dne 8. června 1995, § 30 …). Ze znění článku 7 odst. 1, věta druhá, vyplývá, že výchozím bodem jakéhokoliv posouzení existence trestu je, zda předmětné opatření je uloženo na základě odsouzení za «trestný čin». Kvalifikace opatření ve vnitrostátním právu, jeho povaha a účel, řízení spojené s jeho přijetím a výkonem a také jeho závažnost představují další relevantní faktory (viz Welch proti Spojenému království, cit. výše, § 28; Jamil proti Francii, cit. výše, § 31; Adamson proti Spojenému

království, č. 42293/98, rozhodnutí o přípustnosti ze dne 26. ledna 1999; Van der Velden proti Nizozemí, č. 29514/05, rozhodnutí o přípustnosti ze dne 7. prosince 2006, …). Závažnost opatření není nicméně sama o sobě rozhodující, vzhledem k tomu, že například mnoho netrestních opatření preventivního charakteru může mít značný dopad na danou osobu (viz Welch proti Spojenému království, cit. výše, viz i Van der Velden proti Nizozemí, cit. výše).“

(b) Použití obecných zásad na projednávaný případ

119. Soud podotýká, že vnitrostátní soudy (…) nařídily, aby preventivní detence stěžovatele pokračovala po více než deset let. Při zjišťování, zda detence stěžovatele vyplývající z napadených rozhodnutí byla v souladu se zákazem zpětného uložení trestu podle článku 7 odst. 1, věta druhá, Úmluvy, Soud poznamenává, že stěžovatel spáchal trestné činy sexuálního zneužití dětí, v důsledku čehož byla nařízena jeho preventivní detence (…). První nařízení preventivní detence soudem v té době znamenalo (…), že stěžovatel mohl být v preventivní detenci nejdéle deset let. Na základě následné novelizace čl. 67d trestního zákoníku v roce 1998, ve spojení s § 1a odst. 3 uvozujícího zákona k trestnímu zákoníku, která s okamžitým účinkem zrušila tuto maximální délku, soudy zodpovědné za výkon trestů tehdy v daném řízení nařídily, aby preventivní detence pokračovala nad rámec deseti let. Preventivní detence stěžovatele tak – stejně jako stěžovatele ve věci M. proti Německu (cit. výše) – byla se zpětným účinkem prodloužena na základě zákona přijatého poté, co stěžovatel spáchal uvedené trestné činy.
120. Soud dále poznamenává, že ve věci M. proti Německu (cit. výše, § 124 až 133) Soud dospěl k závěru, že preventivní detence podle německého trestního zákoníku musí být považována za „trest“ ve smyslu článku 7 odst. 1, věta druhá. Soud bere na vědomí argument vlády, podle nějž preventivní detence stěžovatele, na rozdíl od závěrů Soudu ve věci M. proti Německu, nemůže být nadále považována za „trest“, protože došlo k podstatnému odlišení výkonu trestu odnětí svobody a preventivní detence.
121. Při posuzování, zda preventivní detence stěžovatele s ohledem na kritéria stanovené v judikatuře Soudu představuje „trest“ ve smyslu článku 7 odst. 1, je třeba znovu zdůraznit, že východiskem posouzení existence trestu (…) je otázka, zda předmětné opatření je uloženo po odsouzení za „trestný čin“. Soud poznamenává, že preventivní detence stěžovatele byla nařízena v prosinci 1997 Krajským soudem v Hanau společně se stěžovatelovým odsouzením za spáchané trestné činy (…). Článek 66 odst. 2 trestního zákoníku, podle nějž byla preventivní detence stěžovatele nařízena, skutečně umožňoval uložení takového opatření vůči někomu, kdo byl (kromě dalších podmínek) odsouzen (nejméně) pro tři úmyslné trestné činy k nejméně třem letům odnětí svobody. Stěžovatelova situace je proto v tomto ohledu srovnatelná se situací stěžovatele ve věci M. proti Německu (cit. výše).
122. Soud dodává, že se jednalo stále o tu samou preventivní detenci, nařízenou v roce 1997, která byla vykonávána a prodloužena soudy příslušnými pro výkon rozsudků v daném řízení. Zejména nebyla využita možnost vydání nařízení civilního kolegia příslušného krajského soudu podle zákona o léčbě a detenci, na základě nějž by byl stěžovatel s ohledem na jeho nebezpečnost umístěn do vhodného zařízení pro duševně nemocné pacienty. Na rozdíl od preventivní detence uložené podle trestního zákoníku, léčebná detence podle zákona o léčbě a detenci nepředstavuje opatření přijaté na základě a zároveň s odsouzením za trestný čin, navzdory faktu, že může být přijato pouze vůči osobám, které spáchaly některé závažné trestné činy a které byly již dříve v preventivní detenci. Léčebná detence není pojímána jako sankce za trestný čin uložená trestními soudy. Jedná se o opatření nařízené civilními soudy, mimo kontext trestního práva, a směřuje k terapeutické léčbě a k omezení nebezpečnosti osob trpících duševní poruchou, které svým dřívějším jednáním prokázaly, že v důsledku páchání závažných trestných činů představují vysoké riziko pro veřejnost.
123. Soud dále posoudí další relevantní faktory z hlediska hodnocení, zda preventivní detence

stěžovatele představovala „trest“ ve smyslu článku 7 odst. 1.

124. – 125. Co se týče klasifikace preventivní detence podle vnitrostátního práva, Soud poznamenává, že v Německu tato detence není a nikdy nebyla považována za trest, na který by se vztahoval úplný ústavní zákaz zpětného potrestání. (…). Co se týče povahy opatření preventivní detence, Soud poznamenává, že stejně tak jako trest odnětí svobody představuje preventivní detence zbavení svobody. S ohledem na fakt, jakým způsobem bylo nařízení preventivní detence provedeno, Soud uvádí, že stěžovatelova detence v daném období byla vykonána ve vězení, v odděleném křídle určeném pro osoby v preventivní detenci. Jak bylo konstatováno výše (§ 95 – 96), Soud, s ohledem na své závěry ve věci M. proti Německu (cit. výše, § 127) a na daná skutková zjištění, není přesvědčen, že změna stěžovatelova detenčního režimu v daném čase byla takového charakteru, aby umožňovala rozlišení výkonu nařízení preventivní detence od trestu odnětí svobody.

125. Co se týče účelu nařízení preventivní detence vůči stěžovateli, Soud poznamenává, že ve věci M. proti Německu (cit. výše, § 128 – 130) nebylo možné přijmout argumenty vlády, podle nějž preventivní detence sloužila čistě preventivnímu a nikoli trestnímu účelu, s ohledem na reálné podmínky situace osob v preventivní detenci a zejména na nedostatek speciálních opatření k snížení nebezpečnosti osob v detenci.

126. V projednávané věci Soud (…) poznamenává, že po dobu preventivní detence stěžovatele (…), bylo v žalovaném státě iniciováno přijetí rozsáhlých opatření na soudní, legislativní a výkonné úrovni, za účelem přizpůsobení výkonu preventivní detence požadavkům zejména základního práva na svobodu v blízké budoucnosti. (…). Soud není nicméně přesvědčen, že byla vůči stěžovatelovi v období jeho detence tato dodatečná opatření přijata.

127. Co se týče řízení spojených s přijetím a výkonem nařízení preventivní detence, Soud uvádí, že stěžovatelova preventivní detence byla stejně jako ve věci M. proti Německu (cit. výše, § 131) nařízena příslušnými soudy. O výkonu bylo rozhodnuto soudy odpovědnými za výkon trestů.

128. Konečně, co se týče závažnosti nařízení preventivní detence – která, jak bylo zmíněno výše, není sama o sobě rozhodující – Soud odkazuje na své závěry ve věci M. proti Německu (cit. výše, § 132) a uvádí, že dané opatření vedlo k detenci, která na základě změny zákona v roce 1998 již neměla stanovené maximální omezení svého trvání. Je pravdou, že dané osoby měly reálnou vyhlídku na propuštění, pokud spolupracovaly při léčbě a při přijetí opatření, považovaných za nezbytné s ohledem na omezení jejich nebezpečnosti. Stěžovatelovo propuštění nicméně nemělo být jednoduše nařízeno po uplynutí určité doby. Záviselo na posouzení soudu, zda stěžovatel, v důsledku specifických podmínek týkajících se jeho chování, nespáchá s vysokou pravděpodobností nejzávažnější trestné činy anebo že netrpí duševní poruchou. Posledně uvedené požadavky stanovené Spolkovým ústavním soudem byly přísnější než ve věci M. proti Německu. Preventivní detence nicméně zůstávala mezi nejzávažnějšími opatřeními, které bylo možné uložit na základě německého trestního zákoníku. Je třeba v tomto kontextu poznamenat, že stěžovatel byl doposud v preventivní detenci zhruba třikrát déle, než činil trest odnětí svobody uložený za jeho sexuální trestné činy.

129. – 131. V souladu s výše uvedeným Soud dospěl k závěru, že v daném případě preventivní detence stěžovatele v (přechodném) období musí být považována za „trest“ ve smyslu článku 7 odst. 1. Došlo tedy k porušení článku 7 odst. 1 Úmluvy.

III. K použití článku 41 Úmluvy

1. Újma
2. Stěžovatel požaduje z titulu náhrady nemajetkové újmy 25 000 € včetně úroků z prodlení od 27. října 2011, založených na marginální zápůjční facilitě zvýšené o pět procentních bodů (…).
3. Vláda pokládá tento požadavek za nepřiměřený (…).
4. Soud uvádí, že stěžovatel byl v detenci v rozporu s Úmluvou (…), čímž u něj došlo ke vzniku nemajetkové újmy v podobě utrpení a frustrace, která nemůže být kompenzována pouhým

konstatováním o porušení Úmluvy. Soud musí vzít nicméně v úvahu, že v době stěžovatelovy detence vnitrostátní soudní, zákonodárné a výkonné orgány zahájily přijetí rozsáhlých opatření s cílem uvedení preventivní detence do souladu s Ústavou a Úmluvou (…). S ohledem na okolnosti případu Soud přiznává stěžovateli na spravedlivém základě z titulu náhrady nemajetkové újmy částku 3000 € a případnou částku daně.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. Prohlašuje stížnost za přijatelnou;
2. Rozhoduje, že došlo k porušení článku 5 odst. 1 Úmluvy;
3. Rozhoduje, že došlo k porušení článku 7 odst. 1 Úmluvy;
4. Rozhoduje,
5. a) že žalovaný stát má zaplatit stěžovateli ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle článku 44 odst. 2 Úmluvy, jako náhradu nemajetkové újmy 3000 € (tři tisíce eur) a případnou částku daně;
6. b) že od uplynutí výše uvedené lhůty tří měsíců až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;
7. Odmítá ve zbytku návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

(zpracovali JUDr. Antonín Draštík, Mgr. Ing. Libor Havelka)